



DĖL COVID-19 INFEKCIJOS PREVENCIJOS IR SITUACIJŲ VALDYMO VAISTINĖSE

2020-03-17

Sveikatos apsaugos ministerija (SAM), reaguodama į nuolat kintančią situaciją pasaulyje dėl naujojo koronaviruso (COVID-19) sukeltos infekcijos, parengė ir teikia atnaujintas rekomendacijas vaistinėms ir farmacijos specialistams.

Prevencija vaistinėse

Siekiant nesusidaryti palankioms sąlygoms COVID-19 plisti rekomenduojame farmacijos specialistams, kitiems vaistinių darbuotojams bei vaistinių klientams:

- **Dažnai plauti rankas su šiltu vandeniu ir muilu** (trinant jas ne mažiau nei 20 sekundžių). Alkoholinės (60-85 proc.) rankų dezinfekcijos priemonės rekomenduojamos tais atvejais, kai nėra galimybės dažnai nusiplauti rankų ir negali pakeisti rankų plovimo muilu ir vandeniu, kai rankos yra akivaizdžiai nešvarios. Nuoroda kaip teisingai plauti rankas - [SAM rekomendacijos dėl rankų plovimo](#)¹.
- **Laikytis kosėjimo, čiaudėjimo etiketo** (kosint ir čiaudint prisidengti nosinaite arba sulenкта alkūne). Po panaudojimo nosinaite išmetama, rankos plaunamos vandeniu ir muilu.
- **Vengti, esant galimybei, artimo sąlyčio (išlaikyti bent 1 metro atstumą) su visais, kam yra pasireiškę kvėpavimo takų ligos simptomai, pavyzdžiui, kosulys, sloga, čiaudulys.**
- **Neliesti burnos, nosies, akių neplautomis rankomis.**
- **Skirti didesnę dėmesį paviršiu, kurie dažniausiai turi sąlytį su vaistinių klientais ir farmacijos specialistais, valymui ar dezinfekcijai.** Nuoroda į valymo rekomendacijas – [Dėl aplinkos valymo ir dezinfekcijos, esant nepalankiai COVID-19 situacijai](#)².

Apsaugos priemonių naudojimas

- **Medicininės kaukės.** Nuolat dėvėti medicininės kaukes nėra rekomenduojama sveikiems asmenims. Nėra įrodymų, kad tai būtų efektyvu išvengiant infekcinių ligų, įskaitant COVID-19. Medicininės kaukes rekomenduojama dėvėti žmonėms, kuriems jau yra pasireiškę kvėpavimo takų infekcijos simptomai, tokie kaip kosulys, sloga, čiaudulys.

¹ Internetinės svetainės adresas –

http://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Svarios%20rankos%20A2_spaudai.pdf

² Internetinės svetainės adresas -

<http://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/KORONA/rekomendacijos%20del%20aplinkos%20valymo.pdf>

- **Respiratoriai (FFP2, FFP3 klasės).** Vadovaujantis šiuo metu galiojančiomis rekomendacijomis vaistinėms ir farmacijos specialistams, respiratoriai nėra rekomenduojami farmacijos specialistams teikiant farmacines paslaugas. Jie yra rekomenduojami dėvėti sveikatos priežiūros specialistams, teikiantiems sveikatos priežiūros paslaugas užsikrėtusiems COVID-19. Respiratoriaus dėvėjimas ilgą laiką gali lengvai pažeisti odos natūralų barjerą, kas sukeltų atitinkamą riziką.
- **Vienkartinės pirštinės.** Nėra rekomendacijos farmacijos specialistams darbo metu nuolat dėvėti vienkartinės medicininės pirštines, tačiau jos gali būti dėvimos tam tikrais atvejais, kai, farmacijos specialisto asmeniniu vertinimu, yra didesnė rizika kontaktui su COVID-19. Dėl šios priežasties rekomenduojame, kad medicininės pirštinės būtų prieinamos farmacijos specialistams ir kitiems specialistams, tačiau būtina atsižvelgti į tai, kad ilgas jų dėvėjimas sukuria palankias sąlygas mikrobų dauginimuisi pirštinės viduje (drėgmė, šiluma) ir gali pažeisti odos apsauginį barjerą. Pirštinių dėvėjimas bet koku atveju nepakeičia rankų higienos rekomendacijų.

Vaistinių veikla

Vaistinių prašome paskelbtos ekstremalios padėties metu:

(Pastaba: paryškinti punktai karantino metu yra privalomi vykdyti remiantis 2020 m. kovo 16 d. sveikatos apsaugos ministro – valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės lygio operacijų vadovo sprendimu Nr. V-378 „Dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) valdymo priemonių vaistinėms“).

- Užtikrinti galimybę vaistinės darbuotojams reguliariai (ne rečiau kaip kas 2 val.), o esant poreikiui ir dažniau, kruopščiai plauti rankas su šiltu tekančiu vandeniu ir skystu muilu, ar dezinfekuoti jas specialiomis rankų dezinfekcinėmis priemonėmis.
- Neparduoti (neišduoti) gyventojams daugiau kaip po vieną to paties bendrinio pavadinimo, stiprumo ir farmacinės formos nereceptinio vaistinio preparato išorinę pakuotę vieno apsipirkimo metu.
- Nenaudoti jokių pardavimą skatinančių priemonių (akcijų, nuolaidų valandų ir kt.), kurios didina gyventojų srautus vaistinėse (išskyrus prekybą internetu).
- Užtikrinti galimybę dažniau nei įprastai valyti dažniausiai liečiamus paviršius (durų rankenas, turėklus, krepšių, vežimėlių rankenas ir t.t.) ne tik drėgnu būdu, bet naudojant specialias dezinfekcines medžiagas. Užtikrinti tinkamą aplinkos valymą ir dezinfekciją remiantis parengtomis rekomendacijomis „[Dėl aplinkos valymo ir dezinfekcijos, esant nepalankiai COVID-19 situacijai](#)“³.
- Užtikrinti, kad vaistinių darbuotojai būtų supažindinti su COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) prevencinėmis priemonėmis, yra apmokyti tinkamai spręsti su COVID-19 liga (koronaviruso infekcija) susijusias situacijas, kurios gali pasitaikyti karantino metu.
- Drausti vaistinėse dirbti darbuotojams, grįžusiems iš užsienio valstybių, ar turėjusių sąlytį su sergančiuoju COVID-19 liga (koronaviruso infekcija), kuriems privaloma 14 dienų izoliacija, izoliacijos laikotarpiui, išskyrus darbuotojus, dirbančius nuotoliniu būdu.
- Drausti asmenims, grįžusiems iš užsienio valstybių, ar turėjusių sąlytį su sergančiuoju COVID-19 liga (koronaviruso infekcija), kuriems privaloma 14 dienų izoliacija, izoliacijos laikotarpiui, lankytis vaistinėse. Apie tai gyventojus turi informuoti prie įėjimo į vaistinę pateikta informacija. Plakato pavyzdys pateiktas SAM internetinėje svetainėje - <http://sam.lrv.lt/lt/news/koronavirusas/informacija-sveikatos-prieziuros-specialistams>
- Organizuoti gyventojų srautus, atsižvelgiant į vaistinės plotą, siekiant išvengti grūsčių, sudarant galimybę tinkamai rankų higienai.

³ Internetinės svetainės adresas -

<http://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/KORONA/rekomendacijos%20del%20aplankos%20valymo.pdf>

- Prie įėjimo į vaistinės officiną paskelbti informaciją, atkreipiančią dėmesį į gyventojų asmens higienos laikymąsi (rankų higiena, kosėjimo, čiaudėjimo etiketas).
- Skatinti gyventojus eilėse prie kasų ar savitarnos kasų laikytis saugaus ne mažesnio kaip 1 metro atstumo.
- Pagal galimybes riboti vienam gyventojui parduodamą dezinfekcinių priemonių kiekį taip, kad dezinfekcinės priemonės būtų prieinamos didesniai gyventojų skaičiui.
- Imtis maksimalių priemonių, siekiant apsaugoti vaistinių darbuotojus (įrengti pertvaras tarp vaistinių darbuotojų ir pirkėjų, aprūpinti vaistinių darbuotojus apsaugos priemonėmis ir kt.).
- Jei vaistinė vykdo nuotolinės prekybos nereceptiniais vaistais veiklą, užtikrinti pakankamus išteklius šios veiklos vykdymui.
- Rekomenduoti visiems gyventojams pirmenybę teikti apsipirkimui internetu, vengiant artimo kontakto, bei vengti atsiskaitymo grynaisiais pinigais.
- Užtikrinti prevencinių priemonių (pvz. dezinfekcinių skysčių), bei peršalimo ir gripo simptomams lengvinti skirtų vaistinių preparatų, antibiotikų, antivirusinių vaistų atsargas ir prieinamumą gyventojams. Pažymėtina, kad specifinio medikamentinio gydymo prieš COVID-19 nėra.
- Sekti Sveikatos apsaugos ministerijos ir kitų institucijų skelbiamą informaciją bei laikytis teikiamų rekomendacijų.
- Užtikrinti, kad farmacijos specialistų ir kitų vaistinės darbuotojų darbo pamainų sudarymas suteiktų sąlygas darbuotojams nepervargti. Nusilpę, pervargę asmenys turi didesnę riziką užsikrėsti užkrečiamomis ligomis, tarp jų ir COVID-19.

Pacientų konsultavimas ir situacijų valdymas

Pacientams kreipiantis į farmacijos specialistus dėl į gripą panašių simptomų (karščiavimo, sauso kosulio, dusulio) gydymo rekomendacijų, patartina pasidomėti, ar asmuo 14 dienų laikotarpiu lankėsi užsienio valstybėje; taip pat ar asmuo turėjo artimą sąlytį su asmeniu, sergančiu COVID-19 infekcija.

- A. Jei asmuo su pirmiau minėtais kvėpavimo takų infekcijos simptomais per paskutines 14 dienų lankėsi užsienio valstybėje arba turėjo artimą kontaktą su asmeniu, sergančiu COVID-19 infekcija, **būtina kuo skubiau pacientui kreiptis trumpuoju numeriu 1808**, operatoriui nurodyti visas šias aplinkybes ir vykdyti operatoriaus nurodymus. Tokiu atveju farmacijos specialistų maloniai prašome pagal galimybes pasiūlyti pacientui pagalbą kreipiantis trumpuoju numeriu ir įsigyti bei dėvėti medicininę kaukę.
- B. Kitu atveju, jei pacientas nesilankė užsienio valstybėje bei neturėjo artimo sąlyčio su asmenimis, sergančiais COVID-19 infekcija, pacientui turėtų būti rekomenduojama dėl ligos nustatymo bei pasireiškusių simptomų gydymo kreiptis į savo šeimos gydytoją, o karantino laikotarpiu - pageidautina tą padaryti telefonu iš namų.
- C. Asmeniui, kuris 14 paskutinių dienų laikotarpyje lankėsi užsienio šalyje arba turėjo artimą kontaktą su asmeniu, sergančiu COVID-19, tačiau nejaučia jokių kvėpavimo takų infekcijos simptomų, **privalomas 14 dienų izoliavimasis** - būvimas namuose, bendravimo su sveikais asmenimis vengimas, darbas iš namų arba nedarbingumas. Toks asmuo privalo nedelsiant užpildyti anketą Nacionalinio visuomenės sveikatos centro (NVSC) tinklalapyje <http://nvsc.lrv.lt/covid-19> arba susisiekti su NVSC karštąja linija tel. +370 618 79984 ir +370 616 94562 (visą parą). **Pajutus į gripą panašius simptomus tokie asmenys nedelsiant turi skambinti trumpuoju numeriu 1808.**

Jei gyventojas, kuriam būtinas izoliavimasis, akivaizdžiai nesilaiko izoliavimosi režimo, būtina apie tai pranešti bendruoju pagalbos tarnybų telefonu 112 arba Nacionaliniam visuomenės sveikatos centrui pirmiau paminėtais kontaktais.

Papildoma informacija – [COVID-19 infekcijos valdymo veiksmų rekomendacijų schema](#)⁴.

Rekomenduojama gyventojams priminti, jog specifinio medikamentinio gydymo prieš COVID-19 nėra, todėl rekomenduojama nepasitikėti neaiškių šaltinių skleidžiama informacija apie neva esančius neaiškios kilmės vaistus ar maisto papildus prieš COVID-19. Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba įspėja, kad virtualioje erdvėje jau atsirado siūlymų įsigyti vaistų bei maisto papildų COVID-19 sukeltai infekcijai gydyti bei jos profilaktikai. Informuojame, kad šiuo metu pasaulyje nėra vaistinių preparatų, kurie galėtų būti vartojami specifiskai COVID-19 infekcijos profilaktikai ar gydymui. Todėl gyventojai turi būti raginami išlikti atidžiais, nepirkti neaiškios kilmės produktų ir neužsiimti savigyda, o pasitikėti gydytojais ir farmacijos specialistais.

Taip pat rekomenduojama gyventojams priminti, jog dėvėti medicininės kaukes nėra rekomenduojama sveikiems asmenims. Nėra įrodymų, kad tai būtų efektyvu išvengiant infekcinių ligų, įskaitant COVID-19. Medicininės kaukes rekomenduojama dėvėti žmonėms, kuriems jau yra pasireiškę kvėpavimo takų infekcijos simptomai, tokie kaip kosulys, sloga, čiaudulys. Respiratoriai yra rekomenduojami tais atvejais, kai yra teikiamos paslaugos ligoniams, galimai sergančiais COVID-19 sukelta infekcija.

Pacientams taip pat prašome priminti, kad karantino metu dėl COVID-19 grėsmės būtina laikytis šalyje nustatyto karantino režimo – vengti kontaktų su kitais asmenimis, iš namų išeiti tik esant būtinybei, pavyzdžiui, norint įsigyti būtinųjų prekių.

Dažniausiai vaistinių atstovų užduodami klausimai:

1. Kaip elgtis vaistinės personalui paaikėjus, jog vaistinėje lankėsi asmuo, su įtariama ar patvirtinta COVID-19 liga?

Tai, kad gyventojas lankėsi užsienio šalyse ar bendravo su asmeniu, kuriam patvirtinta COVID-19 infekcija, bei jaučia kvėpavimo takų ligos simptomus (kosulys, sloga, dusulys), nereiškia, kad asmuo tikrai serga COVID-19 infekcija. Tokiu atveju pacientą **būtina nukreipti trumpuoju telefono numeriu 1808**, pasiūlyti įsigyti ir dėvėti medicininę kaukę (jei tokia yra prieinama), tačiau po paciento išvykimo nereikia imtis jokių ypatingų veiksmų dėl patalpų valymo bei kitų gyventojų, kurie lankėsi vaistinėje tuo pačiu metu. Rekomenduojama ir toliau laikytis įprastų infekcijos riziką mažinančių priemonių, rankų higienos, įprasto patalpų valymo. COVID-19 infekcija pacientui diagnozuojama tik laboratoriskai ištyrus mėginius. Pasitvirtinus, kad asmuo iš tikrųjų sirgo COVID-19, Nacionalinės visuomenės sveikatos centro (NVSC) specialistai susisieks su visais asmenimis ar įstaigomis, su kuriais užsikrėtęs pacientas kontaktavo. Tokiu metu vaistinės administracija privalės vykdyti NVSC nurodymus ir pateikti NVSC specialistams reikiamą informaciją. **Pabrėžtina, kad rizika užsikrėsti COVID-19 yra nedidelė, jei kontaktas su užsikrėstuoju COVID-19 truko mažiau nei 15 minučių ir buvo išlaikytas 2 metrų atstumas.**

⁴ Internetinės svetainės adresas - <http://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/KORONA/Gyventoju%20veiksmai%20schema.pdf>

2. Vaistinėje atsiskaitė grynais pinigais pacientas, kuriam diagnozuotas koronavirusas? Kaip elgtis su pinigais, ar duoti gražą kitam pacientui ta pačia kupiūra?

Vaistinė apie tai, kad joje lankėsi asmuo užsikrėtęs COVID-19, sužinos tik po kurio laiko, kai tai bus patvirtinta laboratoriškai ištyrus paciento kraujo mėginius, todėl atsekti, kuris pacientas ir kurios pinigų kupiūros buvo pateiktos yra praktiškai neįmanoma. Vaistinių darbuotojams, dirbantiems su pinigais, patartina laikytis rankų higienos, dažnai plauti rankas šiltu vandeniu ir muilu. Rekomenduojama gyventojams priminti, kad jiems taikomos tos pačios rekomendacijos dėl rankų higienos – grįžus namo visada patartina gerai nusiplauti rankas.

Šiuo metu yra žinoma, kad pagrindinis būdas, kuriuo žmogus gali užsikrėsti koronavirusu yra oro lašelinis, kai sergantis žmogus virusą kitam perduoda kosėdamas, čiaudėdamas. Šiuo metu nėra įrodyta, kad COVID-19 sukkeliantis koronavirusas plinta su pinigais. [Papildoma informacija dėl grynujų pinigų naudojimo](#)⁵.

3. Kaip elgtis vaistinės personalui ir kitiems darbuotojams, jei vaistininkas, kitas vaistinės ar didmeninio sandėlio darbuotojas susirgo COVID-19?

Tokiu atveju su jumis susisieks NVSC darbuotojai ir suteiks reikiamą informaciją dėl tolimesnių vaistinės darbuotojų veiksmų. Asmenims, kurie turėjo artimą kontaktą su COVID-19, bus paskirtas 14 dienų izoliavimasis – nuotolinis darbas, atostogos, o jei tai neįmanoma - nedarbingumas, artimų kontaktų vengimas su sveikais asmenimis, savo sveikatos stebėjimas. Taip pat būtų rekomenduojama išvalyti patalpas pagal [aplinkos valymo ir dezinfekcijos rekomendacijas](#).

Informacija dėl izoliavimosi – [saviizoliacijos principai](#)⁶.

Naudingos nuorodos:

SAM internetinė svetainė: <http://sam.lrv.lt/lt/naujienos/koronavirusas>.

Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro internetinė svetainė: <https://www.ecdc.europa.eu/en>.

Užkrečiamų ligų ir AIDS centro informacija, publikacijos: <http://www.ulac.lt/ligos/C/covid-19>

Tarptautinės farmacijos federacijos rekomendacijos farmacijos specialistams:

<http://www.fip.org/file/4428>

Daugiau informacijos dėl medicininių kaukių naudojimo: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/330987>

⁵ Internetinės svetainės adresas - [http://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/2020-03-03%20Rekomendacijos-del-grynuju-pinigu-naudojimo\(1\).pdf](http://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/2020-03-03%20Rekomendacijos-del-grynuju-pinigu-naudojimo(1).pdf)

⁶ Internetinės svetainės adresas - <http://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/KORONA/Ssaviizoliacija.pdf>